

Motion till riksdagen 2023/24:987

av **Vasiliki Tsouplaki m.fl. (V)**

Idrott, friluftsliv och civilsamhälle

Innehåll

Innehåll	1
1 Förslag till riksdagsbeslut.....	1
2 Inledning.....	2
3 Goda villkor för civilsamhället.....	2
3.1 Ekonomi.....	2
3.2 Tillgång till lokaler	3
3.3 Plats för rörelse, idrottande och friluftsliv	3
4 Villkoren för elitidrottare	5
5 Barns idrottande och deltagande i friluftslivet	5
6 Matchfixning	6

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om att kravet att hyresgästen stadigvarande måste bedriva momspliktig verksamhet i lokalen, den s.k. fastighetsmomsen, tas bort i mervärdesskattelagen 3 kap. 3 § och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör, i dialog med riksidrottsförbundet, se över hur pensions- och socialförsäkringssystem, CSN-regler och arbetslöshetsförsäkringen kan anpassas efter de särskilda villkor elitidrottare lever under och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör underteckna Macolinkonventionen så att vi kan delta i det internationella samarbetet kring matchfixning och tillkännager detta för regeringen.

2 Inledning

För Vänsterpartiet är det självklart att vi ska ha goda villkor för civilsamhället att verka. Ett vitalt föreningsliv, att människor har möjlighet att organisera sig kring gemensamma intressen, är centralt för demokratin. Det är genom våra breda folkrörelser tidigare generationer förändrat samhället. Det var brist på inflytande, fattigdom och hunger som drev på framväxten av vårt starka civilsamhälle, men också insikten om att det var möjligt med förändring när människor gick samman. Då, precis som nu är föreningarna också demokratiskolor, där man t.ex. lär sig viktiga processer för beslutsfattande. Men många nya former av organisering har växt fram sedan dess och det är viktigt att vi från politiskt håll hänger med. Vi inväntar nu regeringens förslag till nya demokratikriterier för civilsamhället och hoppas att man tagit till sig kritiken som framförts brett från trossamfund, ungdomsorganisationer och studieförbund för att nämna några.

I den här motionen lyfter vi övergripande frågor för civilsamhället, men störst fokus ligger på idrottens förutsättningar. Organisationer inom kulturarvssektorn behandlas i motion Kulturarvet (2023/24:988).

3 Goda villkor för civilsamhället

3.1 Ekonomi

Vänsterpartiet menar att vi måste vara rädda om det ideella engagemanget och se till att vi har en god dialog mellan politik och civilsamhälle, enkla och tydliga regelverk, bra stöd från bidragsgivande myndighet och långsiktiga organisationsbidrag. Det ska vara lätt att göra rätt och utgångspunkten från det offentliga ska vara att uppmuntra ideella krafter.

Det finns också behov av att andra delar av samhället, t.ex. det privata näringslivet, ställer upp för att underlätta för det ideella engagemanget. Ett sådant exempel är bankernas tjänster. Vänsterpartiet har i en tidigare motion, Konsumenternas ställning på de finansiella marknaderna (2022/23:246), krävt att regeringen ska tillsätta en utredning i syfte att underlätta för civilsamhället att få tillgång till grundläggande banktjänster. I dag är det många gånger svårt att få ett bankkonto eller byta firmatecknare och då är det omöjligt att ta emot offentliga bidrag på ett riktigt sätt.

För att civilsamhället verkligen ska kunna vara självständigt och utgå från sina medlemmars intresse behöver man också ha annan finansiering än från det offentliga. Det måste därför fortsatt vara möjligt att bedriva verksamheter som secondhandbutiker, caféer och enklare försäljning vid idrottsevenemang. Vi är mycket oroade över att regeringen och Sverigedemokraterna aviserat förändringar i spellagen för att försvåra möjligheterna att bedriva lotterier. Vänsterpartiet har tidigare drivit på för att de allmännyttiga lotterierna ska få goda villkor och inte falla under samma regelverk som de stora nätcasino-bolagen. I all lagstiftning som kan påverka civilsamhället vill vi att det görs konsekvensanalyser för hur en föreslagen förändring passar olika organisationsformer. Den skillnad som finns mellan allmännyttig ideell verksamhet och ett vinstdrivande företag måste också ge skillnader i regelverk.

Många kassörer i föreningslivet saknar helt ekonomisk utbildning och myndigheter måste ha kunskap om deras förutsättningar för att kunna ge ett gott stöd. Regelverket

om moms (mervärdesskatt) påverkar civilsamhället i stor utsträckning. På senare år har ett flertal tolkningar av enskilda momsregler fallit ut i negativ riktning för t.ex. Svenska kyrkan, idrottsrörelsen, friluftslivsorganisationer och studieförbunden. Det har flera gånger visat sig att Skatteverket gjort olika bedömningar i olika delar av landet. Historiskt sett har EU-kommissionen haft ambition att likrikta momsreglerna inom unionen, vilket riskerar att ytterligare försämra förutsättningarna då få andra länder har lika utbrett föreningsliv som Sverige. Våren 2022 motionerade Vänsterpartiet om att den s.k. internmomsen som försvårade och fördyrade för lokalföreningar att få hjälp av en regional eller nationell nivå med administrativa uppgifter skulle avskaffas. Mycket glädjande riktade ett enigt skatteutskott ett tillkännagivande till regeringen om att göra något åt situationen. Tyvärr är vi inte helt övertygade om att frågan har lösts med de förändringar som gjorts sedan dess utan fortsätter bevaka frågan.

3.2 Tillgång till lokaler

Forskning visar att mötesplatser utgör en slags social infrastruktur där sammanhållning kan uppstå. De är viktiga för att motverka t.ex. polarisering. Civilsamhällets förmåga att skapa dessa möten blir därmed också en viktig pusselbit i skapandet av en demokratisk stat med hög tillit mellan medborgarna och en känsla av samhörighet. Möjligheten att mötas och skapa sociala relationer är också viktigt för folkhälsan och minskar ensamhet.

I dag finns svårigheter för ideella organisationer att få hyra lokaler eftersom regelverket förhindrar vissa fastighetsägare att hyra ut till en icke-momspliktig hyresgäst. Sedan 2016 har det blivit extra svårt för idrottsföreningar att hyra lokaler eftersom Skatteverket då gjorde en ny tolkning av regelverket. Riksidrottsförbundet ser en risk att bristen på lokaler kan tvinga fram en bolagisering av idrottsverksamhet för att få ett hyreskontrakt. Vänsterpartiet ser det som en mycket olycklig utveckling och vill bevara den starka svenska traditionen med medlemsdrivna, demokratiska idrottsföreningar.

Regeringen bör återkomma med förslag om att kravet att hyresgästen stadigvarande måste bedriva momspliktig verksamhet i lokalen, den så kallade fastighetsmomsen, tas bort i mervärdesskattelagen 3 kap. 3 §. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

3.3 Plats för rörelse, idrottande och friluftsliv

I dag har många invånare ett mer stillasittande liv än tidigare generationer. Det påverkar kondition, muskelstyrka och riskerar att försämra hälsan. En stor rörelseundersökning visade att vi tillbringar i genomsnitt mellan 8 och 10 timmar om dagen sittande. Särskilt skrämmande är den mätning som visade att femåriga barn i Sverige är stillasittande ca nio timmar om dagen. För oss är det viktigt att förskolan fortsätter ha ett stort fokus på lek, rörelse och utomhuspedagogik för att garantera att alla barn får röra sig tillräckligt och kan etablera hälsosamma vanor i en tidig ålder. Kommittén för främjande av ökad fysisk aktivitet kom i år ut med skriften Varje rörelse räknas, och i den finns gott om både statistik kring hälsoeffekter och tips på hur man i vardagen själv kan få in mer rörelse och med det ökat välbefinnande. En stor insats för att öka motionerandet står det organiserade föreningslivet för. Det är sammanlagt runt 4,5 miljoner svenskar som är medlemmar i en friluftslivsorganisation eller en idrottsförening. Det är en mycket hög andel av befolkningen och en tradition att vara stolta över. Situationen är därmed inte helt

entydig. Sverige har både ett mycket stort bekymmer med stillasittande samtidigt som vi är bland de befolkningar i Europa som rör på sig mest. Självklart är det stora skillnader mellan olika grupper. En del är med i många föreningar och rör på sig mycket medan andra står helt utanför. Som så ofta spelar klass och kön roll för hur vi lever. I undersökningar av barn och ungas idrottande är det barn till högtbildade som idrottar mest.

När människor uppger vilka aktiviteter de utövar för att motionera är promenad det vanligaste svaret, följt av gym och löpning. På topp-tio-listan finns även cykling, simning, skidåkning och yoga med. Det är alltså många motionsformer som kan utövas på egen hand och utomhus. Bara en tydlig föreningsidrott, fotboll, finns med bland de 10 vanligaste motionsformerna. För oss i Vänsterpartiet blir slutsatsen att det krävs en blandning av olika idrottspolitiska insatser för att tillgodose intresse och behov hos befolkningen och för att skapa goda förutsättningar för en bra folkhälsa. Det behövs bra stadsplanering hos kommunerna så att det finns tillgång till cykelvägar, upplysta motions-spår, simhall, idrottshall, parker och stadsnära skog så att det blir enkelt att motionera i vardagen. I vår budgetmotion för 2024 (2023/24:2385) lägger vi ett statligt stöd på 250 miljoner kronor per år till kommunerna för att stötta upprustningen och utbyggnaden av lekparkar, spontanidrottsytor och parklekar. För oss är det också av stor betydelse att de problem som funnits för föreningar som vill ordna tävlingar på statliga vägar får goda förutsättningar. De olika besked som getts från Trafikverket och regeringen under 2023, avseende föreningslivets kostnader för att arrangera tävlingar på statliga vägar, har varit mycket problematiska. När det gäller möjligheterna till idrott och motion i skog och mark är det viktigt att vår allemansrätt får vara fortsatt stark.

På statlig nivå finns inget ansvar för anläggningar för idrottande och heller ingen samlad statistik då ingen myndighet har det utpekade ansvaret. Kommuner, föreningar och privata aktörer kan äga och sköta anläggningarna och hos Sveriges kommuner och regioner (SKR) finns ambitionen att samla siffror för de delar som kommunerna bidrar till i någon form. Men det som står klart är att de senaste 25 åren har befolkningen ökat med en miljon men antalet lokaler för idrottande har inte ökat i samma takt. När Riks-idrottsförbundet 2022 genomförde en enkät till sina medlemmar visade det sig att runt en fjärdedel upplevde brist på lokaler. Problemet fanns i både stora och små kommuner och många föreningar uppgav att de inte kunde ta emot alla barn som var intresserade av att idrotta p.g.a. svårigheterna att få träningstid. Detta är mycket olyckligt när vi ser att stillasittandet ökar bland barn. Hälften av de svarande uppgav att det fanns stora renoveringsbehov i lokalerna de använde.

För att komma till rätta med den här situationen och få fler att motionera behövs en tydlig plan från kommunerna och ett tydligt stöd från nationell nivå. Kommuner har i dagsläget stora investeringsbehov i nya förskolor, skolor och äldreboenden. När verksamheter som är lagstyrda har stora behov är det stor risk att kultur, idrott och fritids-lokaler få stå tillbaka. I vår motion Idrottspolitiska frågor (2022/23:1224) presenterade vi en rad förslag på hur man genom lagstiftning, nya strukturer för idé- och projektstöd till kommunerna och genom ekonomisk stöttning skulle kunna få till nya idrottsytor och renovering och modernisering av befintliga lokaler och idrottsplatser. Vi vet också att tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning är dålig i många idrottslokaler och det är en viktig aspekt vid ny- eller ombyggnation.

4 Villkoren för elitidrottare

Idrott kan skapa sammanhållning på olika sätt; i en förening där man deltar som idrottare, styrelsemedlem eller som supporter. Men också för den som är åskådare på distans, oavsett om det är framför tv:n hemma eller vid storbildsskärmen i parken tillsammans med andra. Man är del av något större och landslagets eller den enskilda idrottarens framgångar blir också våra framgångar. Tack vare det stora intresset för idrotten i Sverige och den breda folkrörelse som skapats och vidmakthållits kan vi, trots en liten befolkning, stå oss mycket bra i den internationella konkurrensen. Vi har både välorganiserad breddidrott och framgångsrika elitidrottare. Det ger en positiv spiral. Uppmärksamhet kring idrottsstjärnorna ger ökat intresse hos barn att själva prova på en idrott. Därför ser vi från Vänsterpartiet att det finns vinster för folkhälsan med att satsa på goda villkor för elitidrottarna.

Under 2023 har det rapporterats i media kring ohälsa för tidigare elitidrottare. Både fysiska skador som skapar långvariga problem och psykisk ohälsa blir kvar i spåren av en avslutad karriär. Många intervjuade beklagar att man inte har fått stöd från sitt specialidrottsförbund när man har mått dåligt. Det är viktigt att dessa berättelser tas på allvar och att det finns en beredskap för att stötta elitidrottare som av olika anledningar avslutar sin karriär. För många har elitsatsningen i sig inneburit en press som man är glad att slippa vid avslutad karriär, men för en hel del är också oron för vad som ska komma efter karriären en stressfaktor. Det måste vara möjligt att förbereda sig för dubbla karriärer redan som ung idrottare. Det ska gå att kombinera elitidrottande med högskolestudier för att ha något att falla tillbaka på. Riksidrottsförbundets (RF) satsningar tillsammans med en rad högskolor och universitet på Riksidrottsuniversitet och Elitidrottsvänliga lärosäten är viktiga steg på vägen men rör främst utbildningar inom det idrottsvetenskapliga området. De stipendier som Svenska spel och RF delar ut varje år till 50 idrottare är också en viktig del i att skapa goda förutsättningar.

Våra trygghetssystem behöver även de fungera för den som satsar på idrott på elitnivå. Regeringen bör, i dialog med riksidrottsförbundet, se över hur pensions- och socialförsäkringssystem, CSN-regler och arbetslöshetsförsäkringen kan anpassas efter de särskilda villkor elitidrottare lever under. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna

5 Barns idrottande och deltagande i friluftslivet

Det framgår av Centrum för idrottsforskningens årliga uppföljning av statens idrottsstöd, att barn med högskoleutbildade föräldrar idrottar i större utsträckning än barn till föräldrar med endast gymnasieutbildning. Barn till ensamstående idrottar i mindre utsträckning än barn till sammanboende föräldrar. Tjejer med utländsk bakgrund idrottar minst av alla. Alltför många lämnar även idrotten alltför tidigt. Vid 11 års ålder deltar som flest barn i idrottsföreningar, därefter sjunker medlemskurvan kraftigt.

Kostnaderna är ett av skälen till att barn och ungdomar lämnar idrotten. Riksidrottsförbundet har också flaggat för att 9 av 10 idrottsföreningar som äger och/eller sköter driften av anläggningar är oroliga för föreningens ekonomi p.g.a. elpriserna. Det riskerar att leda till högre avgifter för att föreningarna ska klara sin ekonomi. Detta i en tid då många barnfamiljer redan är starkt pressade ekonomiskt.

Barns och ungdomars deltagande i idrott har blivit en klassfråga. Det gäller både rätten till en meningsfull fritid och rätten till fysisk och psykisk hälsa. Den psykiska ohälsan liksom andelen överviktiga bland barn och ungdomar har ökat avsevärt de senaste decennierna. Det finns en tydlig koppling mellan låg socioekonomisk status och ohälsa. Samtidigt är sambanden mellan fysisk aktivitetsnivå och ett stort antal hälsoaspekter starka. Man kan t.ex. se att fysisk aktivitetsnivå minskar den psykiska ohälsan. För Vänsterpartiet framstår det som mycket angeläget att utjämna de växande klyftorna bland barn och ungdomar när det gäller meningsfull fritid och hälsa.

Vi hoppas att det av regeringen aviserade fritidskortet, som ska ge alla barn i åldrarna 8–16 en summa att använda för en fritidsaktivitet, kan underlätta för ett stort antal barn att ha råd med en meningsfull fritidssysselsättning. Vi har dock inte sett förslag om hur det ska utformas i praktiken och vi vet att såväl kommunala kulturskolan som stora delar av idrottssidan har svårigheter att få tag på lärare/ledare som kan ta emot en större tillströmning av barn. Till det kommer även frågan om tillgång till lokaler och tränings-tider, som vi lyfte här ovan, som måste lösas för att det ska finnas plats för flera barn.

När det gäller friluftslivsföreningar är utmaningarna delvis andra. Färre barn har en uppfattning om vilka aktiviteter de kan erbjudas då skolan inte längre har obligatoriska friluftsdagar. Skolan är en viktig arena både för att dagens unga ska kunna ta steget till det organiserade friluftslivet och för att de ska bli bekväma med att vistas ute i naturen på egen hand. Många av friluftslivsföreningarna erbjuder fortbildning för pedagoger och sedan 2012 är ett av de 10 nationella målen för friluftslivspolitikerna Ett rikt friluftsliv i skolan. Trots detta visar utvärderingarna att det är det enda målet som haft en försämrad utveckling sedan målen antogs. Vi anser att det är en olycklig utveckling och att det är en grundläggande kunskap som barn behöver få med sig under sin skoltid. Vi tror också att det är en fritidsaktivitet som passar många unga som i dag inte är intresserade av den organiserade idrotten. Mer om vår politik på friluftslivsområdet finns bl.a. i motion Idrottspolitiska frågor (2022/23:1224).

6 Matchfixning

Sedan den stora omläggningen av svensk spelpolitik 2018 har flera mindre justeringar gjorts för att komma åt olicensierat spel och underlätta informationsutbyte mellan olika aktörer på spelmarknaden. För oss i Vänsterpartiet har det varit prioriterat att begränsa avigsidorna av spel om pengar och skydda konsumenterna. Vi har ställt oss bakom de skärpningar som gjorts men har haft fler förslag på området, t.ex. kring skärpta regler för spelreklam, riskklassificering och bättre stöd för den som vill sluta spela. I våra följdmotioner 2022/23:2309 och 2021/22:4629 går det att läsa mer om detta.

Problemet med matchfixning har kunnat växa med den digitala tillgängligheten. I dag är det mycket enkelt att från t.ex. ett asiatiskt spelbolag satsa pengar på en match i Sverige. Med en större marknad med mycket pengar i omlopp lockas även organiserad brottslighet till spel på idrott. Genom att muta eller på annat sätt påverka idrottare eller domare kan man försöka styra utgången av en match eller tävling för att tjäna pengar på vadhallning. Det är också ett sätt att tvätta pengar från annan kriminell verksamhet. Eftersom det är ett internationellt fenomen behövs samarbete över landsgränserna och Europarådet har tagit fram en konvention mot matchfixning, den s.k. Macolinkonventionen. Ett 20-tal länder har skrivit under konventionen och en handfull länder har

ratificerat densamma. I nuläget har Sverige endast status av observatör. Det innebär att vi inte får delta i beslutsmöten eller på annat sätt ta aktiv del i viktiga samarbeten.

Sverige bör underteckna Macolinkonventionen så att vi kan delta i det internationella samarbetet kring matchfixning. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Vasiliki Tsouplaki (V)

Ida Gabrielsson (V)

Maj Karlsson (V)

Daniel Riazat (V)

Malcolm Momodou Jallow (V)

Isabell Mixter (V)

Karin Rågsjö (V)